

Könyvespolc

Egységben az erő – avagy családvédelem haladóknak

Minden gyermeknek joga van családban nevelkedni, és számára a család biztosítja leginkább az optimális fejlődés-lehetőségét. Azonban – mint minden rendszerben – a család működésében is keletkezhetnek zavarok. Ezen a legutóbbi időig úgy volt szokás segíteni, hogy a gyerek(ke)et eltávolították a kedvezőtlennek ítélt környezetből. A még meglehetősen friss magyar gyermekvédelmi törvény megalkotóinak egyik legalapvetőbb célja volt, hogy ezen a gyakorlaton változtatva a problémák a gyerekek kiemelése nélkül, a családon belül találjanak megoldásra – a családtagok és a szakemberek közös munkája révén. Ez a törekvés a világ más tájain is – több-kevesebb ideje – felismerhető. Annak érdekében, hogy a hazai szándék megfelelő eszközökkel párosulhasson, bemutatunk egy amerikai modellt a krízishelyzetben levő családok széthullásának megakadályozására. Joan Barthel New Yorkban élő író, akinek *Mentsük meg a családokat gyermekeinknek* (1992) című könyvét folytatásokban közöljük. Íme az első rész:

Előljáróban

Jimmy a kertben álldogált kisnyulával a karjában, amikor Jennifer megérkezett. Az asszony rámosolygott, megsimogatta a nyuszt, és egy pillanatra átölelte Jimmyt. – Szervusz – suttozta a kisfiú félénken, lehorgasztott fejjel. Pamela, Jimmy édesanyja az ajtóban állt és rájuk mosolygott.

Amikor Jennifer Morley először látogatott el Pamela apró, szutykos lakásába, a michigani Ypsilantiban, korántsem volt ilyen vidám a helyzet. Pamela éppen akkor vált el, egy 16 évig tartó szörnyű házasság után. Önbizalma romokban hevert, a háztartás elhanyagolva, a tízéves Jimmy és serdülőkorú testvére felügyelet nélkül. Az egyik lány megszökött, a másik három gyerek pedig úgy össze volt verve, hogy a tanárok, látván a sérüléseket, azonnal értesítették a Gyermekvédelmi Szolgálatot. Amikor Pamelának szembesülnie kellett azzal, hogy gyermekeit elveszik tőle, öngyilkosságot kísérelt meg.

– Teljesen magam alatt voltam – mondja halkan a konyhaasztalnál ülve. Még mindig törekeny és sovány, de a haja ápolt és a szemei ragyognak. – Akkor azt mondtam magamnak: ezek az én gyerekeim és nem mennek sehova, de nem tudtam hogyan tovább. Olyan kétségbeesett voltam, hogy bevettem egy marék gyógyszert, de nem sikerült. Aztán Jennifer eljött és biztatott, hogy egyszer minden jóra fordul, de addig még ennél rosszabb is jöhet.

És a dolgok tényleg rosszabbra fordultak. Az egyik családlátogatáson Jimmy olyan lehetetlenül viselkedett, hogy Jennifer tíz percre a sarokba állította. Így próbálta elérni, hogy lehiggadjon. Felindultságában Jimmy előrántott egy konyhakést a fiókból. Jennifer nem szállt szembe vele, de nem is visz-szakozott. Körülbelül fél percig -ami egy örökkévalóságnak tűnt -meredtek egymásra, majd Jimmy letette a kést.

Jennifer a következő napon is eljött, aztán újra és újra. A Families First („Első a család”) elnevezésű, Michigan államban elindított családvédelmi program szociális munkásaként négy hétig folyamatosan a család rendelkezésére állt. Még az otthoni telefonszámát is megadta Pamelának. Meghallgatta az asszonyt, felmérte a helyzetet és helyreállította a család biztonságát. Pamelával összebarátkozott, nem a hatóság szigorú képviselőjeként járt

el. Segített a családi „kupaktanácsok” levezénylésében és az otthoni szabályokat megalkotásában. Elterelte a figyelmet a helytelen magatartásról, és megjutalmazta a jócselekedeteket (például úgy, hogy Jimmy elmehetett egy állatkereskedésbe).

Mindez nem ment könnyen. – A gyerekek nem szerették, hogy idejár – emlékszik vissza. Pamela – mert előre látták, hogy sok mindenben változtatni fog. – Nem egészen – helyesbít Jennifer – azt tudták előre, hogy Jennifer Pamelának segít majd megváltoztatni a dolgokat.

Amint Pamelának sikerült kezébe venni saját, valamint a gyermekei sorsát, önbizalma jelentősen megnőtt. A háztartás helyzete stabilizálódott. – Jennifer ráébresztett arra, hogy mégsem vagyok elveszett ember – mondta Pamela halkán. – Most is vannak még rossz napjaink, mint bármely más családnak, de ez már közel sincs rám olyan hatással, mint azelőtt.

Később Jennifer Morley így emlékszik vissza Pamelával és családjával kapcsolatos tapasztalataira: – Szörnyű állapotok uralkodtak abban a házban, és Pamnek nagyon sok segítségre volt szüksége. Nevetve mondja: – Lelki szemeimmel láttam az újságban a főcímet: „A szociális munkást leszúrta a sarokba küldött fiú.” A kulcsaimat zsebre tettem, hogy szabadok legyenek a kezeim, de nem igazán hittem, hogy Jimmy képes lenne nekem támadni a késsel. Ha megtette volna, javítóintézetbe kellett volna mennie.

De a Families First bevált. Azután, hogy biztossá vált, a gyerekek anyjuknál maradhatnak, Jennifer lezártnak tekintette az ügyet. Pamelát egy mentálhigiénés szervezet gondjaira bízta, amelynek munkatársai továbbra is támogatták és visszajártak hozzá látogatóba.

Egy nappal azelőtt, hogy Marcelo Gomez először látogatta meg Catherinát és kilenc gyermekét, a szomszédos elhagyatott házban egy holttestet találtak.

A család jövője is ugyanolyan kilátástalan volt, mint a környezeté, amelyben éltek. A gyerekek – a legkisebb 10 hónapos, a legnagyobb 17 éves volt – szinte kivétel nélkül hol nevelőszülőknél voltak elhelyezve, hol nem, és hol jártak iskolába, hol nem. Ez így ment körülbelül két éve. A családot előző lakásaikból sorra kirakták, és három hónapig egy motelszobában húzták meg magukat.

Catherine – aki egyedülálló, ráadásul újra gyermeket vár – teljesen magába roskadt. Napjait a szappanoperák világába menekülve vészelte át. A gyerekek hozzászoktak ahhoz, hogy akkor mennek és jönnek, amikor akarnak, és senki nem tartotta számon, hogy járnak-e iskolába, mosakodnak-e. Gyakran egy falat étel nem volt otthon. A vád Catherine ellen gyerekeinek elhanyagolása volt, és a gyámhatóság a következő jellemzést adta róla: „lusta, céltalan, siralmas körülmények között élő ember.” A bírói határozat, amelynek eredményeképpen az ügy a Families First-hez került, így szólt: „Szilárdítsák meg ennek a családnak a helyzetét vagy hozzák el onnan a gyerekeket.”

Először is ki kellett üríteni a felhalmozódott és rothadó szemetet, fel kellett sikálni a padlót, betömni az egérlyukakat, újrakészíteni a fotelágyakat, amelyek már szétesőben voltak. Marcelo szappant, fogkefét és sampont hozott, nem kioktatásként, hanem ajándékba, Catherine kezébe helyezve a kezdeményezés lehetőségét.

Marcelo Gomez maga is egy nyolctagú családban nőtt fel, olyan szegénységben, hogy édesapja ruháit kellett viselnie az iskolában. Tudta, hogy az együttműködés kulcsfontosságú a nagycsaládoknál. – És a gyerekek tényleg hajlottak az együttműködésre – emlékszik vissza. – Csak arra kellett rávezetni őket, hogy hogyan csinálják. Színes filcekkel egy nagy ív papírra beosztást készítettek, és kirakták a falra. Ezen feltüntették a leckeírás, a játék, a házimunka elvégzésének idejét, és nem utolsó sorban azt, hogy ki mikor lehet kettesben a Mamával. A szervezethez kösönhetően Catherine már közel sem volt olyan

depressziós, mint nemrég, és egyre több hajlandóságot mutatott arra, hogy elsajátítsa a szülői módszereket. Felkereste Marceloval az iskolát, hogy találkozhasson a gyerekek tanáraival. Együtt dolgozták ki a család élelmezésének módját, és közösen osztották be a pénzt.

Nyolc hónappal a beavatkozás után a család helyzete stabilnak mondható: a lakbért időben fizetik, és a faliújságon feltüntetett teendőket a mai napig elvégzik.

Pamela és Catherine családjainak helyzetében és körülményeiben, valamint problémájuk milyenségében igen nagy eltérések voltak. Egy lényeges pontban azonban megegyeztek: mindkét esetben fennállt annak a veszélye, hogy a gyerekek elveszítik családjukat.

A család összetartását céljának valló program alap gondolata, hogy a gyerekeknek rendezett családi háttérre van szükségük. A következő fejezetekben elmeséljük, hogyan kezdődött az egész, mivé alakult, és a krízishelyzetben levő családokkal és gyerekekkel együtt végül minden olvasó levonhatja majd a történet hasznos tanulságait.

A Families First módszert Európa több országában is alkalmazzák, ha valaki kedvet érez a kipróbálására, illetve többet szeretne tudni róla, a szerkesztőség készséggel rendelkezésére áll. (a szerk.)

Fordította: Oláh Ágnes